

Forhandlingene om EU-medlemsskap

Taler

Anne Enger Lahnstein

Dato

12 mars 1994

Sted

Noresund

Omstendigheter

Senterpartiets Landsstyremøte

- 1 Velkommen til landsstyremøte her på Sole.

Vi er nå midt inne i avslutningen av forhandlingene om norsk medlemskap i den Europeiske Union. Oppmerksomheten vil nå flyttes gradvis fra Brussel og
5 våre statsråder med følge der, til Oslo, Stortinget og de sentrale medier. Nå må vi sørge for å bringe saken ut til vanlige folk. Det er her kampen egentlig kommer til å stå. Spørsmålet om norsk medlemskap i unionen er et helt grunnleggende spørsmål for oss som nasjon og folk. Selv om det for oss til syvende og sist dreier seg om en prinsipiell holdning knyttet til folkestyre, demokrati, vår
10 selvstendighet kontra medlemskap i en union, så er det nødvendig at vi også går inn og analyserer forhandlingsresultatet og konsekvensene av det i tillegg til de enkelte elementer av unionstraktaten.

Det er nå stor usikkerhet ute blant folk, som naturlig er. Påstand står mot
15 påstand. Ethvert argument blir møtt med et motargument. For oss vil det derfor være viktig å bidra til kunnskap og folkeopplysning. Videre må vi sørge for å skape brede allianser i denne viktige samfunnskampen. Bare slik kan vi på samme måte som i 1972 makte å mobilisere et flertall mot unionstilhengerne. Brede allianser er nødvendig både på lokalt og sentralt plan. Det betyr at vi må
20 vise romslighet i forhold til andre unionsmotstandere og respektere ulikheter i mange spørsmål, samtidig som vi står sammen om det som binder oss sammen. Senterpartiet vil derfor bidra til å styrke Nei til EUs engasjement og innsats både lokalt og sentralt. Det er riktig og nødvendig å sette denne saken fremst på dagsorden. Bare slik kan vi bidra til det som må bli en historisk seier, nemlig
25 igjen å sikre grunnlaget for et levende folkestyre med de brytninger og spenninger som det innebærer.

Jeg vil i dette foredraget gjennomgå innholdet i den framforhandlede avtalen. Vi har ennå ikke sett noe skriftlig, og fiskeriforhandlingene er ikke avsluttet. Forbehold må derfor taes. Jeg tror gjennomgangen vil ta litt tid, men det blir hardt arbeid framover. Hardt arbeid er nødvendig for å dyktiggjøre oss i den kampen som ligger foran oss. Jeg vil videre si litt om unionen og unionsavtalen og om den strategi som vi må legge opp fram mot folkeavstemningen.

Når forhandlingene om medlemskap i unionen nå går inn i sluttfasen må vi gjøre opp status så langt og se framover. Regjeringens strategi for å få Norge som medlem i unionen har gått gjennom flere faser. Helt fra statsminister Gro Harlem Brundtland offentliggjorde sitt ja i Ullensvang i april 1992 og til natt til onsdag, da Regjeringens alibi på nei-sida, Jan Henry T. Olsen, erklærte seg som ja-mann. Dette skjedde etter at han hadde måttet gi opp alle kravene i forhandlingene, nemlig kravet om å beholde kontrollen over fiskeriressursene nord for 62°, kravet om garanti for at farvannet innenfor 12-milsgrensen skulle være forbeholdt norske fiskere også etter år 2002, kravet om at han ikke skulle gi bort en eneste fisk og kravet om full markedsadgang for norske fiskeprodukter. Alle disse kravene måtte Jan Henry T. Olsen gi opp. Så sa han ja til EU og ble møtt med spanjolenes nei.

I april 1992 sto en rekke statsråder fram og fortalte det norske folk at et EU-medlemskap ville være til fordel for landbruket, fiskerinæringen og for distrikts-Norge. Dette var det få som trodde.

Regjeringen ga derfor opp denne argumentasjon i november 1992, da Stortinget vedtok å underkaste seg EU-traktatene og søke om norsk medlemskap. Fra november 1992 har landbruk, fiske og distrikt vært definert som "vitale nasjonale interesser". Forhandlingsløsningene på disse områdene skulle være avgjørende for om Regjeringen ville si ja eller nei til medlemskap. Den ene statsråden etter den andre har lovet å stå hardt på i Brussel for å sikre gode løsninger. Denne argumentasjonen er framført til nå - mars 1994.

Nå prøver statsrådene å stå fram som helter, de har vunnet store seire og fått gode resultater i forhandlingene. Denne vurderinga blir ikke delt av de som har spesielle forutsetninger for å vurdere innholdet i avtalen:

- fiskerne er uenige med Regjeringen

- matprodusentene er uenige med Regjeringen

70 - folk som bor i distrikts-Norge er uenige med Regjeringen

- tilsvarende gjelder det natur- og miljøorganisasjonene, avholdsfolket, oljearbeiderne o.s.v.

75 Er det ikke litt underlig at alle dem som et medlemskap får direkte følger for, og som derfor har arbeidet spesielt på sine egne saksområder, tar feil? Er det slik at det er Regjeringen og regjeringsapparatet alene som forvalter sannheten?

Jeg spår at den fasen der Regjeringen legger avgjørende vekt på
80 forhandlingsresultatet vil bli temmelig kort. Det kommer antakelig ikke til å gå så lang tid før statsminister Gro Harlem Brundtland og partileder Thorbjørn Jagland kommer på banen med en ny argumentasjon fra Arbeiderpartiledelsen og resten av ja-sida. Da vil det hete: "Hensynet til "særinteresser" som landbruk, fiske og distrikt kan ikke være avgjørende. Tross alt står viktigere forhold på
85 spill. EU-spørsmålet angår Norges rolle i det nye Europa, om vi skal delta og påvirke der avgjørelsene virkelig blir fattet, hvordan vi skal trygge freden, miljøet osv."

I mellomtiden har Regjeringen i nær 2 år lyktes med å bortforklare unionen i
90 stedet for å forsvare den. Regjeringen har lyktes med å tegne et bilde av at de tar hensynet til landbruk, fiske og distrikt på alvor. Den har et stykke på veg lyktes med å tildekke de omlegginger i EU-retning som faktisk har skjedd her hjemme med høyrepartienes hjelp parallelt med forhandlingene i Brussel.

95 Samtidig som Regjeringen legger om sin egen argumentasjon for fjerde gang, vil den prøve å tegne et vrengebilde av nei-sida og påstå at vi ikke legger en helhetsvurdering til grunn. Det bør vi bli spart for! I Senterpartiet har vi hele tida understreket vår helhetlige vurdering av unionsprosjektet. Vi har avvist og avviser EU-modellen som svar på de utfordringer vi står overfor knyttet til
100 folkestyre, sysselsetting, miljø, velferd og internasjonal solidaritet. Vi har foretatt en vurdering av unionsavtalen og understreket at det viktigste i spørsmålet om norsk medlemskap i unionen ikke har vært forhandlingstema i det hele tatt.

I april i fjor i forbindelse med åpningsinnlegget i EU-forhandlingene, redegjorde
105 daværende handelsminister Bjørn Tore Godal for Regjeringens syn og

understreket at Regjeringen slutter seg til og deler fullt ut de mål og prinsipper som er nedfelt i Maastricht-avtalen om den politiske og økonomiske union.

110 Til tross for at dette for oss er det avgjørende spørsmål, er selvfølgelig forhandlingsresultatet også viktig. Det er viktig for dem det angår direkte og indirekte, og det er viktig fordi det er snakk om overgangsordninger til det som er EUs regime. Jeg vil derfor gå gjennom de viktigste elementene i forhandlingsresultatet. Vår hensikt er å analysere konsekvensene i forhold til
115 våre mål, nemlig om full sysselsetting, levende folkestyre, levende bygder, rettferdig fordeling og internasjonal solidaritet.

Det er som kjent forhandlet om 29 forskjellige områder. Det meste av dette dreier seg om direkte tilslutning til EUs regelverk. Det dreier seg om tekniske
120 tilpasninger og overgangsfaser. Et eksempel på en slik ordning er det norske kravet om 3 års overgangstid før man innfører EUs førerkortsbestemmelse - dette er en overgangsordning vi har fått gjennomslag for.

Dessuten er det viktig å være klar over at nettopp på de områdene hvor
125 forhandlingene har vært mest intense, nemlig landbruk, fiske, distrikt og olje, så har det i det siste foregått en metodisk og systematisk tilpassing av det norske regelverket til EU. Det har skjedd ved forslag fra Ap-regjeringen med støtte fra Høyre og tildels FrP i Stortinget. Dette gjelder både omlegginger i landbrukspolitikken, distriktspolitikken og fiskeripolitikken.

130 Det er også grunn til å minne om at gjennomføringen av EØS-avtalen er en gigantisk tilpasning, en underkastelse til EUs regelverk for de fire friheter. Som kjent trådte EØS-avtalen i kraft først den 1. januar 1994, ett år etter planen. Jeg vil minne om at argumentasjonen som ble brukt for EØS-avtalen var at vi
135 nærmest skulle bli stengt ute av markedet om vi ikke fikk den fra 1. januar 1993. Vi vet at i det året som ligger bak oss har vår eksport til EU økt. Det kommer selvfølgelig av at vi har en utmerket frihandelsavtale. Jeg vil også minne om at det er denne handelsavtalen kombinert med tosidige avtaler på en rekke områder som forskning, miljø, utdanning og standarder, som er vårt alternativ
140 til EØS-avtalen og til EU-medlemskapet. EØS-avtalen er som kjent en dynamisk avtale. Ikke bare har vi overtatt EUs regelverk så langt det nå er utviklet og overført det til norsk lovgivning, men vi har også bundet oss til framtidige regelverk utviklet etter initiativ kun fra EU.

Det kan sies mye om EØS-avtalen. Jeg vil her bare peke på det faktum at den må sees på som grunnstein i vårt medlemskap i unionen fordi den innebærer tilslutning til EUs regelverk for de fire friheter, fri bevegelse av tjenester, varer, kapital og personer. Når fri bevegelse av kapital nå var til behandling, som et område innen EU-forhandlingene, så var det bare to spørsmål som ble reist fra norske side. Dette fordi det meste var tilpasset gjennom EØS-avtalen f.eks. gjennom oppgivelse av bestemmelsene om nasjonale fortrinn i konsesjonslovene. De to forhold det dreide seg om var for det første kvotehopping for fisk. Dette ble overført til fiskeriforhandlingene. Det andre dreide seg om unntak for å begrense utlendingers oppkjøp av hytter og fritidseiendommer i Norge.

Norge ga på forhandlingsmøtet den 17. februar opp kravet om unntak for utlendingers rett til å kjøpe hytter og fritidseiendommer i Norge. Samtidig uttalte man at dersom Sverige og Østerrike fikk en bedre avtale, ville vi forbeholde oss retten til å komme tilbake til spørsmålet. I følge Dagens Nyheter var det på svensk forhandlingshold, "en viss besvikelse" over at Norge så lett hadde gitt etter i dette spørsmålet. Sverige og Østerrike fikk senere forhandlet fram en 5 års overgangstid med mulighet til restriksjoner på dette området. Under forhandlingsmøtet i begynnelsen av mars fikk så Norge, selv om vi altså tidligere hadde gitt opp dette kravet, samme forhandlingsløsning som Sverige og Østerrike, nemlig en overgangsfase på 5 år, men ingen har fått unntak, slik Danmark faktisk har.

Når det gjelder Vinmonopolet og alkoholpolitikken som har vært et sentralt tema i debatten hele tida, er Regjeringens holdning at dette spørsmålet er dekket gjennom EØS-avtalen. Ifølge ambassadør Eivinn Berg så har "Norge påtatt seg forpliktelser til å sikre at norsk lovgivning på dette område er i samsvar med EØS-reglene. Et eventuelt EU-medlemskap vil ikke innebære noen ytterligere forpliktelse i så måte." Regjeringen påstår at vi kan opprettholde Vinmonopolet og alkoholpolitikken stort sett som i dag, men fra EU-hold har det vært reist spørsmål om import- og engrosmonopolet, og Sverige og Finland har valgt å oppgi de to monopolene. Selv om Regjeringen, avhengig som den er av støtte fra KrF i EØS-spørsmål, hele tida har benektet at Vinmonopolet er truet, så er dette bekreftet i et brev offentliggjort i VG 18. februar 1994 fra Eivinn Berg til kommisjonen hvor det heter:

"Som tidligere bekreftet aksepterer Norge fullstendig EUs lovgivning med

185 hensyn til statlige handelsmonopol. Jeg forsikrer Dem om at Norge vil gjennomføre de nødvendige tilpasninger i sitt nasjonale lovverk vedrørende alkoholmonopol, for å sikre at lovverket er i samsvar med det regelverk vi søker å tiltre. På dette grunnlag foreslår vi at kapitlet avsluttes."

190 Kapittel 6 i forhandlingene dreier seg nettopp om konkurransereglene og derunder Vinmonopolet. Jeg har her en liten brosjyre fra Avholdsfolkets Landsnemd. Her er det trukket opp noen krav som er stilt til forhandlingene.

- Vinmonopolets rett til å eksistere som monopol må garanteres.

195

- Norge må få varige unntak fra EUs reisekvotestemmelser.

- Norge må opprettholde retten til å kontrollere alkohol- og narkotikainnførsel ved grensene.

200

- Norges selvråderett på det alkoholpolitiske området må fastslås.

Konklusjonen til Avholdsfolkets Landsnemd er: "Er disse kravene for uakseptable for EF, er EF uakseptabelt for oss." Ingen av kravene er innfridd.

205

Det er planer om å bygge ned grensekontrollen, og etterhvert ta bort grensene i det indre marked. Vi vet at det har ført til store bekymringer og uro både blant avholdsfolk, politietaten og blant vanlige folk. Dette har ikke minst sammenheng både med liberal alkoholpolitikk, men ikke mindre på grunn av den liberale holdningen til narkotika som er i flere EU-land. Dette har også kommet til uttrykk i debatter og avstemninger i Europa-parlamentet. Denne lille brosjyren heter - "Det får være grenser". Dette er et godt norsk uttrykk som er talende i den forstand at grensene er viktige både for den menneskelige utfoldelse, men også landegrensene har vært en beskyttelse og et vern mot kriminalitet, narkotika osv. Visjonen om det såkalte grenseløse Europa har svært mange skyggesider.

215

Når det gjelder skatter og avgifter legges det opp til en harmonisering også på dette området. Det vil være ganske umulig på sikt å ha områder i et indre marked med høyere skatter og avgifter og andre med mindre. I forbindelse med finansdebatten i fjor kunngjorde Sigbjørn Johnsen at investeringsavgiften skal trappes ned. Vi mente og mener fortsatt at hvis det var rom for en nedtrapping

220

av slike avgifter så burde vi heller ta det på arbeidsgiveravgiften slik at vi kunne
225 få flere folk i arbeid. I EU er det vedtatt normalsats på minimum 15 % i moms,
men man godtar at en går ned til 5 % på enkelte områder. Dette viser hvordan vi
får regler som begrenser vår handlefrihet. Vi må altså innføre moms på en del
områder hvor vi i dag har funnet det hensiktsmessig ikke å ha moms. Det gjelder
bl.a. reiseliv og elektrisk strøm i de tre nordligste fylkene.

230 Vi vil også oppleve en harmonisering som er begrunnet ut fra
konkurransesituasjon som vil føre til at presset på økonomien i den offentlige
sektor øker. Det økonomiske fundament for fellesskapstilbudet vil derfor bli
reduisert med de følger dette har for aktiv fordelingspolitikk.

235 Det store spørsmålet når det gjelder penger og press for nedskjæringer i offentlig
sektor er knyttet til krav i unionsakten og medlemskontingenten til EU. Selv om
det etter Regjeringens salg av medlemskapet gjennom mediene virker som om vi
får overført store midler fra EU, så er det selvsagt slik at det ikke finnes noen
240 Sareptas krukke i den Europeiske unionen. Det er tvert i mot slik at land betaler
inn og de rike land betaler mest. Det vil si at Norge som er et rikt land blir netto
bidragsyter til EU. Et norsk medlemskap vil koste hver nordmann 550 kr pr.
person det første året. Etter overgangsfasen er bidraget økt til 860 kroner. Nå er
jeg tilhenger av solidariske holdninger og overføringer fra de rike til de fattige,
245 men jeg mener at hvis vi hadde 860 kr pr. person ekstra å gi bort så er det andre
som er mer vanskeligstilt i verden enn landene i det tross alt rike Vest-Europa.

Norges bruttokontingent blir 9,2 milliarder kroner, ifølge en NTB-melding. 6,8
milliarder tilbakeføres fra EU-kassa gjennom ulike støttetiltak til landbruks- og
250 distriktspolitikk. Nettokontingenten blir dermed 2,4 milliarder kr det første
året. I regnestykket er det inkludert et innfasingsbidrag fra EU på 3 milliarder kr
fordelt over de første 4 årene. Etter innfasingsperioden vil nettokontingenten
komme opp i minst 4 milliarder kr pr. år. Det er dette tallet som er viktig. Som i
alle andre spørsmål er det ikke først og fremst overgangen, men overgangen til
255 hva, som er det avgjørende. Og her dreier det seg om 4 milliarder kroner i året i
netto medlemskontingent til EU.

Når det gjelder miljø er det verdt å merke seg at miljøorganisasjonene; Natur og
Ungdom og Naturvernforbundet, ikke har stilt krav til forhandlingsresultatet.
260 Det er fordi forhandlingene ikke tar opp de grunnleggende spørsmål om
økonomisk vekst, fri flyt kontra miljø og miljøpolitisk selvråderett. I

265 utgangspunktet er det viktig å huske at flere grunnleggende prinsipper i EUs
lovgivning, som mange er kritiske til, allerede er godtatt av Norge. Disse er ikke
gjenstand for forhandlinger. Dette gjelder bl.a. prinsippet om at EU kan
fastsette maksimumsregler som hindrer enkeltstater å utvikle egne høyere
miljøstandarder. Dette gjelder også felles opptreden på alle internasjonale
konferanser og i internasjonale organisasjoner. Der har Norge godtatt
270 prinsippet om at enkeltstater ikke kan fremme syn som avviker fra flertallet i
EU, f.eks. i klimaforhandlingene.

Miljø er kapittel 13 i forhandlingsopplegget. Under dette kapitlet er det særlig
avfallsspørsmål, naturvern og naturforvaltning som er diskutert. Vel så viktig
når det gjelder miljø er forhandlingene i kapittel 1 om fritt varebytte, der
275 strengere krav til helse, sikkerhet og miljø ble tatt opp. Dessuten er det viktige
ressursspørsmål som er forhandlet i kapitlene om energi, landbruk, fiskeri og
regionalpolitikk. Når det gjelder å stille krav p.g.a. hensynet til helse, sikkerhet
og miljø er det slik at dersom Norge stiller krav om dette på et område der EU
ikke har lovgivning, så kan dette oppfattes som en skjult hindring i den frie
280 vareflyten. Dermed vil det stride mot Roma-traktaten og mot Cassis de Dijon-
prinsippet om at en vare som er godkjent i et land skal være godkjent i alle andre
land. Hensynet til fri vareflyt i det indre marked veier tyngre enn hensynet til
helse, sikkerhet og miljø.

285 Når det gjelder høyere standarder har søkerlandene fått overgangsordninger på
enkelte områder, men ingen garantier for at de kan forlenge
overgangsordningene dersom EU-reglene ikke er kommet opp på vårt nivå etter
overgangen. Dette betyr at vi har fått overgangsordninger og har rett til høyere
standarder i 4 år. I løpet av denne perioden håper man så at på de områder der
290 EUs regler er svakere enn Norges skal EU arbeide seg opp på vårt nivå. Det er så
uklart hva som skjer etter at overgangsfasen er over, men vi må konstatere at
Regjeringen ikke har fått noen garantier.

Det kan være interessant å se på noen erfaringer Danmark har på dette området.
295 Når det gjelder lovgivning på det indre marked fattes det som kjent med
flertallsbeslutning. Den danske avisa Politiken, 22. desember 1993, kan fortelle
at Danmark tre ganger er blitt nedstemt i miljøpolitikken i det siste. For det
første gjelder det økt bruk av fargestoff i danske matvarer, for det andre bruk av
giftige stoffer i dansk emballasje og det tredje er at 75 nye tilsetningsstoffer, bl.a.
300 antibiotika i mat, blir tillatt. Dette var altså danskene imot, men de må godta

det.

305 I forbindelse med behandlingen av EØS II i Stortinget tidligere i vinter kom det fram at det er under behandling et nytt direktiv om bio- og genteknologi hvor danskene så langt har kommet i mindretall fordi de, bl.a. av etiske grunner, ikke kan godta de nye forslag til direktiv om patent på liv.

310 Når det gjelder plantevernmiddel må vi trolig godta en rekke nye stoffer på sikt. Det samme gjelder legemidler. Det norske markedet endrer karakter med en friere import og omsetting av legemidler. Vi vil få en utvikling i retning av ulike priser bl.a. fordi man har måttet fjerne Medisinaldepotet.

315 Når det gjelder forhandlingene om landbruket, sier landbruksministeren seg godt fornøyd. Men undersøkelser fra Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk Forskning viser at omleggingene vil kunne føre til at det vil bli igjen 17-20.000 årsverk, mens det i dag er over 85.000 årsverk i landbruket. Dette har en sammenheng med at norsk landbruk er spesielt når det gjelder struktur og når det gjelder naturlige forutsetninger. Vi har valgt å holde landet i hevd og har 320 derfor et omfattende system for ordninger for nettopp å sikre lønnsomme produksjonsenheter i hele landet.

Det mest dramatiske ved forhandlingsopplegget er at grensevernet forsvinner og at vi skal ha tilpasset prisene fra første dag. The Big Bang, som det kalles. Her ble 325 det i utgangspunktet antydnet fra Regjeringens side at man trengte en overgangsfase på 10-12 år. Resultatet er altså en pristilpasning fra første dag. Det er dramatisk. Fri flyt av mat vil få store konsekvenser for et landbruk som vårt når vi skal inn i et marked hvor landbruket er industrialisert og produksjonen er basert på andre etiske holdninger og derfor er mer effektiv enn den er i Norge.

330 En slik omlegging av prisregimet fra første dag vil tilsvare ca. en halvering av prisene til produsent over natta.

335 Eksisterende støtteordninger som er tilpasset norsk landbruk og utviklet gjennom tiår skal i hovedsak avvikles. Bare i noen grad vil de erstattes med EU sine egne ordninger.

Såkalt nordlig landbruk kan få nasjonal støtte. Nordlig landbruk, det er landbruk nord for den 62. breddegrad, i tillegg er det nå kommet formuleringer

som går på at det også kan dreie seg om områder sør for den 62. breddegrad. Det er Norge som skal betale ordninger som går inn under begrepet nordlig landbruk, men støtten skal godkjennes og overvåkes av EU-kommisjonen. Det er dessuten usikkert hvor mye av landet som dekkes av dette og det er åpenbart
345 en uenighet mellom Gunhild Øyangen og EU-kommisjonen på det området her.

Det er åpnet for støtte til vanskeligstilte områder som fjell osv., og dette er ordninger som omfatter 85 % av landet. I tillegg er det miljøstøtte og ordinær
350 landbrukspolitisk støtte. Tilsammen er det satt opp regnestykker som innebærer 4,3 milliarder kroner. Men også her er det uenighet om hva som går inn og hva som er mer riktig å sette opp på andre områder. Viktig er det imidlertid å understreke at vi blir netto innbetalere til EU.

355 Når det gjelder næringsmiddelindustrien, så er den avhengig av norsk råstoff. Det var derfor krisestemning og sterke advarsler fra næringsmiddelindustrien når pristilpasning fra første dag ble kjent for over en uke siden. Nå er det her gitt enkelte overgangsordninger. Men det er verdt å merke seg at Gunhild Øyangen for et par uker siden med like stor frimodighet solgte budskapet om
360 pristilpasning fra første dag, som hun nå understreker hvor bra endringene er for næringsmiddelindustrien og for landbruket.

Når det gjelder næringsmiddelindustrien har man antatt at 15.000 arbeidsplasser vil kunne forsvinne. Og som en sa til meg i forrige uke: "Det er jo
365 høy nok ledighet her i landet om vi ikke skal ha 15.000 flere." Det er altså blitt en beskyttelsesklausul på enkelte områder på 3 år, på andre områder på 5 år. Men også her er det altså EU-kommisjonen som har styringa. Norge må appellere til EU-kommisjonen, som da kan gi ordninger for å beskytte norske arbeidsplasser. Etter overgangsperioden på 3 og 5 år er det ikke noen spesielle ordninger.

370 På torsdag så jeg en professor fra Ås på fjernsynet som nok mente at landbruket hadde gitt en alt for negativ vurdering av mulighetene. Nå er det mulig at en professor på Ås synes det er all right å motta en sjekk, men kjenner jeg norske bønder rett, så har en også en stolthet knyttet til det å produsere mat. Det går
375 selvsagt ei grense for om det blir meningsfylt å drive som bonde om en ikke får inntekt fra salg av produktene som er større enn de variable kostnadene, som er innsatsfaktorer i produksjonen.

380 Vi har sett at resultatet av landbruksforhandlingene vil gi dramatiske
forandringer for de som nå er knyttet til næringen og har sitt levebrød der. Og vi
har fått illustrert at dette vil få ringvirkninger i industrien. Når dette allikevel
kan selges som en såkalt "god sak", så er det vel fordi, som Gunhild Øyangen sa,
385 billigere mat! Nå trur jeg at forbrukerne i Norge ikke går på denne enkle
argumentasjonen. Vi er alle forbrukere. Vi ønsker levende bygder og egen
matproduksjon. Dessuten er det slik at all erfaring tyder på at reduserte priser til
produsent, fører til økt avanse i omsetningsleddet. Jeg tror ikke på regnestykket
om matpriser. Og om det er ønske om å få billigere mat, så stiller vi opp på det.
390 Senterpartiet har jo lenge kjempa for en redusert moms på mat, en redusert skatt
på mat. Finansdepartementet har hele tiden avvist det, fordi det er så vanskelig å
få til differensiert moms. Tenk det! Men i EU-systemet så er det nettopp
differensiert moms.

395 Både når det gjelder bosetting, når det gjelder miljø, selvforsyning og
matvaresikkerhet, så er det viktig, ikke bare for matprodusentene sjøl, men for
det hele norske samfunn, at vi opprettholder landbruksproduksjon. Dette er en
god sak for EU-motstandere. Vi ønsker levende bygder, vi ønsker verdiskapning
i hele landet. Landbruket er en viktig del av denne verdiskapningen. Jeg tror
400 svært mange, også av oss byfolk, vil være skeptisk til en strukturendring som
innebærer at du må ha en 2-3000 dekar korn for at det skal være lønnsomt, mer
enn 40 melkekyr og mellom 50 og 100.000 høner for at det skal gi positivt
økonomisk resultat. Det er altså konsekvensberegninger som
Landbruksdepartementet sjøl har vist til i sine posisjonspapirer.

405 Når det gjelder fisk har det vært mye snakk om 2000 tonn og kvoter. Det er
viktig nok. Men det blir helt galt når Dagsrevyen "zoomer" inn et fiskefartøy og
sier at det dreier seg om et skip som er lastet med fisk. Det dreier seg om mye
mer, selvfølgelig.

410 For det første, og det er det viktigste, må vi beholde råderetten over ressursene
Norge krevde i utgangspunktet, å opprettholde råderett nord for 62.
breddegrad. Det er nå gitt en overgangsordning på 1-3 år. Etter denne
overgangsordningen er det ingen garantier for at vi kan fortsette å opprettholde
415 vår råderett og vårt forvaltningsregime. Nå tror Jan Henry T. Olsen at EU
overtar vårt forvaltningsregime fordi vi har vært så flinke til å forvalte fisken vår.
Men poenget er jo at etter disse 3 årene er det EU-kommisjonen som overtar

råderetten og bestemmelsesmyndigheten, og Norge får bare ansvar for utøvelsen
420 av forvaltningen etter retningslinjer fra Brussel.

Norge ville ha forsikringer fra EU om at fiske innenfor 12-milssonen ble
forbeholdt kystfiskerne også etter revisjonen av EUs fiskeripolitikk i år 2002.

Der er Norge og EU blitt enige om en felles erklæring med følgende

425 nøkkelformulering: "Partene anerkjenner den store betydning Norge tillegger
opprettelsen av et levedyktig fiskerisamfunn i kystområdene." "Unionens
institusjoner vil ta spesielt hensyn til slike fiskerisamfunns interesser når dagens
ordninger revurderes." Det kommer altså her klart fram at det er unionens

institusjoner som har råderetten. Dette er selvfølgelig en pen formulering, men

430 slett ingen garanti slik jeg er sikker på at fiskerne langs kysten ville hatt. Det er

interessant å minne om begrunnelsen tidligere fiskeriminister Knut Hoem

brukte for å begrunne sitt nei i 1992. I brevet hans til statsminister Bratteli heter
det bl.a.: "Ved de avsluttende forhandlinger viste det seg imidlertid ikke mulig å

nå fram til en klar juridisk bindende form for garanti for hva som skal skje for

435 dette punkts vedkommende etter utløpet av en 10-årsperiode. De politiske

forankringer som ligger i særprotokollen og den erklæring som ble avgitt fra vår
side finner jeg ikke tilstrekkelig betryggende," sa han og gikk.

Når det gjelder ressursene, så var det en sak i EØS-sammenheng. Det er lite

440 troverdig når en nå snakker om at EØS-fisken skal brukes 2 ganger. Fra

Senterpartiets side sa vi i forbindelse med EØS-behandlingen, sammen med SV

og Fremskrittspartiet, at det var en kobling mellom markedsadgang og kvoter i

EØS. Men det ble i innstillingen om EØS-avtalen avvist av flertallet - Høyre,

Arbeiderpartiet og KrF. Da sa man at ressursamarbeidet ikke er en del av EØS-

445 avtalen. Nå koser fiskeriministeren seg over at nettopp dette, som man avviste i

EØS-avtalen, nå skal brukes en gang til. En kan bli så lur at en mister

troverdighet. Vi sa den gang, og jeg gjentar gjerne: En kobling mellom forhold

knyttet til markedsadgang og råderetten over ressursene er ikke akseptabel. En

eventuell framskyving av avtalen knyttet til EØS fram til 1995 innebærer 11.000

450 tonn mer og en tilleggskvote på 2000 tonn. Kanskje ikke så mye, men prinsippet

er svært viktig og det gjelder råderetten over ressursene. Det er et klart

løftebrudd fra fiskeriministeren, som jo er kjent for at han ikke hadde en fisk å

gi. Dette ble også presisert av Arbeiderpartiets ledelse i valgkampen. Vi trudde

de mente alvor. Nå skjønner vi at det også var et utgangspunkt i forhandlingene.

Kvotehopping er et viktig spørsmål. Det innebærer at man kan kjøpe opp fiskebåter og på den måten få tilgang til ressurser som er knyttet til båtene. I
460 England er de nå i en situasjon hvor 10 % av den engelske flåten er kjøpt opp av spanske og nederlandske båter. Det har også vært en sak om dette i Storbritannia. EUs domstol fattet beslutning om å godkjenne slik kvotehopping. Forhandlingene med Norge har gitt som resultat at vi har fått en overgangsordning på 3 år for kvotehopping. Men det innebærer jo at en etter 3
465 år vil få godkjent dette og dermed undergrave råderetten over ressursene ytterligere. Også når det gjelder kvotehopping, så er det avgitt en felles erklæring mellom EU og Norge. Denne erklæring tar utgangspunkt i dommen fra England og fastslår at det er en logisk følge av EUs fiskeripolitikk, at det er en økonomisk forbindelse mellom et lands fiskekvote og selve landet. Dette vil
470 sikkert av tilhengerne bli tolket som et uttrykk for at EU ikke vil godta om f.eks. en spansk reder skulle kjøpe opp en norsk fiskebåt med kvote uten å ha en norsk tilknytning. Men vårt spørsmål til fiskeriministeren må da bli: Hvorfor kunne man da ikke beholde de norske reglene, som nettopp hindrer slikt oppkjøp lenger enn i en overgangsfase på 3 år?

475 Når det gjelder markedsadgang, så er det ennå ikke fullt gjennombrudd for full markedsadgang. Vi har hørt om en kobling mellom dette og overgangsfase for pristilpasning i landbruket. Så heller ikke når det gjelder markedsadgang har fiskeriministeren fått gjennomslag.

480 I 1972 var fiskeripolitikken avgjørende for mange. Jeg har referert hvorfor fiskeriminister den gangen, Knut Hoem, gikk av. Men vår nåværende fiskeriminister gikk ikke av, tvert imot så ble han altså ja-mann den natten det var klart at han hadde måttet gi seg på alle punkt. Våren 1992 skrev
485 fiskeriministeren under et opprop til Aps medlemmer. Der heter det bl.a.: "Det blir ikke mer sosialdemokrati i Europa av at det blir mindre i Norge. I stedet for å tilpasse oss til EF må vi gjenreise arbeiderbevegelsen som samlende politisk kraft i et selvstendig Norge."

490 Kystkulturen er det som gir Norge ansikt utad og som er utvikla av aktivitet og gitt levebrød for folk langs kysten i tusenvis av år. Denne kystkulturen er avhengig av en forvaltning og en struktur også med små enheter og en økologisk drift. Det som vi nå kan frykte er at det i overgangsfasen, som er svært kort, legges opp til en ytterligere liberalisering. Det har forøvrig skjedd gjennom de
495 siste år, med en utvikling i retning av større enheter og større krav til fiskemottak

i den forstand at det skal være mer effektive og rasjonelle enheter.

500 Det er Senterpartiets syn at verdiskapningen i Norge i svært stor grad skjer rundt omkring i landet, og ikke som mange later til å tro i de store sentrene. Hvis vi ser på verdiskapning knyttet til eksportinntektene pr. innbygger, ser vi hva som er grunnlaget for eksportnæringen i Norge, nemlig våre rike naturressurser. Det er knyttet til fisk, til mineraler, til energi, til olje, skog, osv. Distriktpolitikken i Norge har derfor vært preget av at den skal sikre mulighet og rammebetingelser
505 for verdiskapninger i hele landet. Vi ønsker en aktiv distriktpolitikk som gjør det mulig å kompensere f.eks. for små enheter og lange avstander.

Vi vil nå i møte med EUs regionalpolitikk møte en helt annen tenkning. EU baserer jo sin økonomiske politikk på en markedsliberalistisk tenkning og vi veit
510 at det fører til sentralisering med store enheter og nærhet til markedene. Hovedforskjellen mellom norsk distriktpolitikk og EUs regionalpolitikk ligger i det forhold at Norge sikrer rammebetingelser for aktivitet i hele landet, mens EU prøver å reparere på effekten av sin egen markedsliberalistiske politikk. Til tross for forsøkene på slik reparasjon, øker bare forskjellene i EU mellom
515 utkanter og de sentrale strøk.

EUs regionale politikk er fattigdomsorientert. Hovedregelen er at hvis en har f.eks. en gjennomsnittsinntekt som ligger 75 % under EUs gjennomsnitt og en høyere ledighet enn gjennomsnittet, så kan en få regional støtte. Men dersom
520 inntekten øker eller ledigheten går ned, vil en altså ikke lenger ha rett til slik støtte, og dermed vil problemene forverre seg igjen.

Norge har fått gjennomslag for at lav befolkningstetthet også skal være et kriterium i EUs regionalpolitikk. Det betyr at de 4 nordligste fylkene kan sikres
525 en spesiell støtte. EU vil betale inntil 500 millioner kroner, mens Norge skal bidra med 250 til 500 millioner kroner til slik støtte. Det er EU-kommisjonen som igjen bestemmer hvordan dette skal brukes etter ønske fra det enkelte medlemsland. Støtten er knyttet til enkeltprosjekt og går spesielt på infrastruktur som havner, veier osv.

530

Når det gjelder de distriktpolitiske ordninger som vi selv i Norge har utviklet, så vet vi at også innafor EØS skal alle disse ordningene vurderes ut fra hensynet til EUs regelverk. Hensikten er å se om dette er i strid med eller overensstemmende med konkurransereglene. Spesielt er ordningen med gradert arbeidsgiveravgift

utsatt for å ikke bli akseptert i EU-systemet. Gradert arbeidsgiveravgift er et av de tyngste distriktspolitiske virkemidlene vi har, tilsvarende 2.8 milliarder kroner.

540 Det vil bli en ordning som dreier seg om støtte til områder med spesiell tilbakegang innen industri, ordninger som er spesielt retta mot ungdom, investeringsstøtte til strukturendringer f.eks. i næringsmiddelindustri, landbruk osv. Her vil EU kunne bruke 1,2 milliarder med tilsvarende fra Norge. Mange vil nok se på dette som støtte til strukturrasjonaliseringer i ytterligere
545 sentraliserende retning. Det er også her snakk om penger som nok kan regnes inn i ulike kapitler og som derfor gjør at summene for overføringene øker. Hovedprinsippet er også her at Norge søker, EU bestemmer og vi halverer regningen.

550 Når det gjelder oljepolitikken har det vært mye diskusjon om den. Også oljen er blitt et symbol på våre rike naturressurser som vi vil sikre råderetten over. Det ble derfor tatt ille opp når EU formulerte et oljedirektiv uten at vi var med i utgangspunktet. Dette forslaget til oljedirektiv, som altså var i tråd med EUs regelverk, ble av statsministeren på et tidspunkt karakterisert som en "uvennlig
555 handling". Fra sentrale Arbeiderpartifolk i Stortinget ble det krevd at man i EØS-sammenheng skulle nedlegge veto mot direktivet, mens den daværende oljeminister Finn Kristensen uttrykte at dette oljedirektivet var helt unødvendig. Etter den tid har det skjedd store forhandlinger i Brussel. Vi har fulgt Jens Stoltenberg i nattlige møter med fortvilede sukk og med gledesstrålende
560 gjennombrudd, fordi man før jul fikk forhandla fram en såkalt fellesprotokoll mellom EU og Norge. Og det var stort! Tenk at vi fikk lov til å forhandle før vi var medlemmer og tenk for et sjenerøst gjennomslag.

Hva innebærer så dette store gjennombruddet for norske interesser? Nå viser
565 det seg altså at det som er slått fast i denne protokollen, det er at nasjonalstaten har eiendomsretten til naturressursene. Det er det samme prinsippet som er nedfelt i Roma-traktatens § 222. Dette som ble solgt i Norge som et gigantisk gjennombrudd for norske interesser, viser seg altså å være avskrift av Roma-traktaten og derfor ikke noe nytt i det hele tatt. Det som striden har dreid seg
570 om er jo om hvorvidt vi skal kunne prioritere norsk næringsliv og norske arbeidsplasser med leveranse og utnyttelse av disse ressursene, og her slår altså direktivet fast at det er EUs regelverk som skal gjelde. Norge har ikke lov til å gi fortrinn for nasjonale selskaper. I følge Dagens Næringsliv spurte man folk i

575 kommisjonen om hvorfor Norge hadde fått denne protokollen. Fra
kommisjonens side ble det sagt at det fikk man spørre Norge om. Det er altså et
typisk eksempel på at man egentlig ikke forhandler så mye med EU-
kommisjonen i Brussel, for de er jo enig med dem om de prinsippene som skal
være grunnlaget for utviklingen også i Norge, men forhandler nærmest med det
580 norske folk for å prøve å gi et inntrykk av at det er noe annet som skjer enn det
som faktisk skjer. Vi må konstatere at den protokollen som var så oppskrytt, den
innebærer ingenting nytt. Det var en gjentakelse av et prinsipp som er nedfelt i
Roma-traktaten.

585 Når det gjelder nettopp dette forholdet til offentligheten, til informasjon til det
norske folk, så har det vært et diskusjonstema. Spørsmålet er forsøkt tatt opp av
de nordiske land flere ganger. Det er nemlig sånn at vi i Norge og i de andre
nordiske land, har en forvaltning preget av åpenhet og av en lovhjemlet rett til
innsyn for vanlige folk i det som faktisk foregår. Vi ser det som en viktig del av
590 folkestyret. Dette er helt annerledes i EU-systemet. Det er derfor svært viktig
hva som skjer på dette området. Vi ønsker selvfølgelig at vi kan opprettholde
våre tradisjoner med åpenhet i forvaltningen, men når en ser hvilken praksis
Regjeringen sjøl har lagt seg på når det gjelder å informere om EØS og EU og
forhandlingene så langt, så må jeg si at det ser ganske dårlig ut. Også her har
595 Regjeringen et stykke på vei tilpasset seg EU før vi er blitt medlemmer.

Når det gjelder det omstridte temaet stemmerettsregler, så må jeg si litt om det.
Det er altså nå slik at forhandlingene er avslutta på alle områder bortsett fra fisk
og stemmerettsregler. Det dreier seg om stemmeretten i Ministerrådet som
600 fatter beslutninger. Her er det i dag 76 stemmer. Det er bestemmelser som
innebærer at 23 kan blokkere et vedtak i Ministerrådet. Det innebærer at to store
og et lite land er nok til å blokkere et vedtak.

De fire nye søkerlandene vil da sannsynligvis føre til at antall stemmer i
605 Ministerrådet øker til 90, ved at Østerrike og Sverige får 4 hver, Finland og
Norge får 3 hver. Spørsmålet er så hvor mange stemmer som skal til for å
blokkere et vedtak. Og det er her Spania får støtte av Storbritannia på at det
fortsatt skal være 23. Det innebærer at en kan blokkere fra det som kalles
"olivenbeltet", altså de sydlige landene. Det som nå skjer innad i EU blir sett på
610 som en strid mellom nord og syd i EU.

Noen påstår at denne striden om stemmeretten og også striden om

forhandlingsresultatet av fisk viser at det er selvstendige nasjoner det dreier seg om i EU, og at det viser at demokratiet fungerer. Men det grunnleggende demokratiske problem, og det grunnleggende spørsmål knyttet til selvstendighet, det dreier seg ikke om stemmerettsregler i et Ministerråd på 76 eller 90 personer. Jeg skal komme tilbake til dette med selvstendighet og unionens innhold, men la meg først si litt om demokratiet og folkestyret. I vår argumentasjon mot EU har vi lagt stor vekt på folkestyre. Jeg vil her bruke denne nye lille "Lesebok 1994" fra Nei til EU. En av forfatterne, nemlig Erik Fosnes Hansen, har skrevet en artikkel som han har kalt "Tørrfisk og mennesker". Her heter det bl.a.: "Politikerne, vi ser dem på fjernsynsbildene fra Brussel, de blomstrer opp når de er i møte der, for der kan ingen forstyrre dem. De er helt for seg selv, helt alene, intet brysomt parlament, ingen brysom presse, alt det der er på avstand. De sitter og snakker sammen, de virker nesten lykkelige der de går inn og ut av bilene sine. Og de fleste av dem, får vi tro, mener det godt med det de sier og gjør. Det er nok godt ment alt sammen."

Og så fortsetter han med å fortelle at vi har ikke noe uoppgjort med våre brødre og søstre i EU. Vi har solgt fisk f.eks. til Italia siden 1200-tallet. Men så sier han videre: "Det er umyndiggjørelsen vi vil til livs. Umyndiggjørelsen og mangel på valgmulighet. Mangelen på valgmulighet og mangelen på parlamentarisk ansvarlighet, denne mangelen på maktfordeling og parlamentarisk ansvar fungerer utmerket så lenge alt går utmerket. Men tenk på følgende: Kommisjonens formann, Jaques Delors, hvem er han? Ja, enten han heter Delors eller Hansen, hva vet jeg om ham? Og viktigere, har jeg valgt ham? Står han ansvarlig overfor mitt parlament, Stortinget, står han ansvarlig overfor Europa-parlamentet, kan EUs ministerråd kastes hvis noe går galt? Kan ministerrådet eller kommisjonen stilles for en domstol hvis de begår forbrytelser? Svaret på alle disse spørsmålene er nei. Ministerrådets medlemmer er selvsagt ansvarlig overfor sine enkelte lands parlamenter, men ikke som en blokk overfor Europa-parlamentet. Det er dette som er hovedproblemet med EU. Vi blir prisgitt politikere som ikke lenger står til ansvar for et folkevalgt organ som kan kastes og trekkes til ansvar." Man aner muligheten av en snikende maktfullkommenhet, en forsegling av makten innen et byråkrati, og et ekspertvelde, en mye større avstand mellom borgernes stemmesedler og maktens tinder. En hel rekke prosesser og beslutninger blir det umulig å påvirke, rett og slett fordi de blir utilgjengelige for oss.

Allerede da det Europeiske Økonomiske Fellesskap, EEC, ble dannet i 1957, lå

målsetting om en sterkere politisk samling av Vest-Europa under. I forbindelse med debatten om folkeavstemming i 1972, var det mange som trakk fram dette
655 med målsettingen om union. Den gang ble dette bryskt avfeid som skremsepropaganda. I dag har vi Unionstraktaten på bordet og kan forholde oss til den.

Helt siden 1957 har det altså vært en gradvis utvikling og sterke krefter som har
660 arbeidet i retning av en stadig dypere integrasjon. Vi har dette nedfelt i sentrale artikler i Roma-traktaten. Vi har sett det i forbindelse med gjennomføringen av det indre marked. Og vi har nå ikke minst fått unionsplanen bekreftet i forbindelse med Maastricht-traktaten som ble vedtatt i 1992 og gjennomført fra 1. november 1993. I Senterpartiet velger vi å ta Maastricht-traktaten på alvor.

665 Hva innebærer så denne Unionstraktaten? Er det mulig å være en selvstendig nasjon, som unionstilhengerne påstår, og samtidig være medlem av denne unionen? Eller er det slik andre hevder, at vi her ser konturene av et Europas Forente Stater, en føderasjon? Hallvard Bakke har sagt at hva man kaller dette er
670 forholdsvis uinteressant. Det er det konkrete innholdet i traktaten vi må forholde oss til og ta på alvor. Bakke beskriver dette slik: "En politisk enhet med felles utenrikspolitikk, sikkerhetspolitikk, økonomisk politikk, felles valuta, felles sentralbank, felles fiskeri- og landbrukspolitikk, felles handelspolitikk, felles transportpolitikk, og en nær koordinering av politikken på andre viktige
675 områder, og der alle grensereguleringer er opphevet." Dette er "for alle praktiske formål å regne for en statsdannelse".

Det er dette EU-debatten bør handle om; maktforhold og styringssystem. Vi kjemper for nasjonens selvstendighet og handlefrihet til å føre vår egen politikk.
680 Maastricht-traktaten innebærer en massiv overføring av makt fra våre folkevalgte organ til EU-systemet. Traktaten innebærer en videreutvikling etter tre søyler. Den ene går bl.a. på en videreføring av det økonomiske og monetære samarbeidet. Den andre går i hovedsak på utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk, og den tredje går bl.a. på politisamarbeid, straffe- og sivilrettslig
685 samarbeid, samarbeid på asyl- og innvandrerpolitikk, og kontroll ved ytre grenser.

Når det gjelder utviklingen av den økonomiske og monetære union, så er det delt inn i ulike faser. Første fase er ved gjennomføringen av det indre marked fra
690 1993, med altså utviklingen av et regelverk for fri flyt, fri bevegelse av varer,

tjenester, kapital og personer i det indre marked.

695 Sentralt i forbindelse med innføring av den økonomiske og monetære union
står gjennomføring av de såkalte konvergenskravene. Det vil si strenge krav til
medlemslandenes økonomiske politikk. Disse kravene innebærer for det første
at man ikke skal ha et underskudd som er større enn tre prosent av BNP, for det
andre at den samlede offentlige gjelden ikke skal være mer enn 60 % av BNP, og
for det tredje at en ikke skal ha mer enn 1,5 % inflasjon mer enn det som er
700 gjennomsnittet av de tre landene som har den laveste inflasjonen. Her
prioriteres inflasjonsbekjempelse og prisstabilitet framfor f.eks. spørsmål som er
knyttet til velferd, rettferdig fordeling og ikke minst arbeidsledighet.

Den tredje fasen er fra 1999. Dersom landene ikke har bestemt en annen dato,
705 skal man fra 1. januar 1999 ha én felles mynt og én sentralbank. Det betyr en
sentralbank etter modell av den såkalte Bundesbank, hvor en har en
[fullstendig] frikopling fra demokratiske fora.

Jeg vil gjerne si litt mer om dette med den økonomiske politikken som er nedfelt
710 i Maastricht-traktaten, fordi her ligger noe av kjernen i det som blir debatten
framover. Sosialdemokrater mot EU, med Hallvard Bakke i spissen, er svært
opptatt av disse bindingene på den økonomiske politikken, og de mulighetene,
eller mangel på sådanne, som dette betyr for å få arbeidsledigheten ned.

715 Dere har kanskje også fulgt med på at finansministerne i EFTA-landene har
skrevet under en erklæring om at en skal ha, sammen med EU, en økonomisk
politikk i tråd med de retningslinjer som er nedfelt i Maastricht-avtalen. Dette
har ført til en debatt både i Sverige og i Norge. Når EØS-komiteén, hvor vi har
Marit Arnstad med, ble presentert for tilsvarende erklæring i Brussel for ikke
720 mange ukene siden, så er det godt å vite at vi har en dyktig representant i denne
komitéén, som straks så hva dette dreide seg om, og som fikk med seg SV på å si
nei til å gi sin tilslutning til erklæringen.

Så sterke bindinger på den økonomiske politikken som det legges opp til
725 undergraver den nasjonale handlefriheten. Traktaten fremhever
markedsliberalisme og fri konkurranse, inflasjonsbekjempelse og prisstabilitet
slik at det vil gå på bekostning av muligheten for å sikre full sysselsetting. Dette
plager unionstilhengerne i Ap. Det er nå lagt fram en plan for å redusere
arbeidsledigheten fra sosialdemokratene i Europa. Men også denne planen har

skapt stor røre. Og som Hallvard Bakke spør om i Dagbladet i en artikkel 10. mars: "Når ble det egentlig sosialdemokratisk politikk å overlate sysselsetting til markedskreftene, øke lønnsforskjellene, senke reallønnene for å øke kapitalens profitt, redusere skattebyrdene, svekke fagbevegelsene og bruke

735 arbeidsledigheten som et økonomisk middel?" Jeg spår at når det gjelder arbeidsledighet og den økonomiske politikk, så kommer det til å bli meget hard kamp framover. Fordi mange innser at sosialdemokratiet har kommet på feil side i kampen for å sikre full sysselsetting.

740 Nå er det blitt brukt som argument at vi må med i den økonomiske og monetære unionen for å styre kapitalen. Hele det valutapolitiske samarbeid i EU led jo skipbrudd i forbindelse med den store spekulasjonsbølgen for ikke lenge siden. Land etter land måtte devaluere og koples fra fastkurspolitikken. Det er nå så, men det andre som også er viktig å være klar over, gjelder formuleringene

745 om beslutningsprosessen i Maastricht-traktaten på dette punkt. Det er slått fast at for å fremme målet, som er ytterligere liberalisering, så kreves det kun flertallsbeslutning i EU. Det betyr at det blir lettere å få nye regler som går i markedsliberalistisk retning. Men om det er forslag til endringer som går i motsatt retning, altså mer styring, så kreves det enstemmighet (Kap. 4 art 73 c).

750 Dette er også et klart uttrykk for at her er man ikke ute etter å styre, men tvert imot skape et indre marked hvor kapitalen gis friest mulig betingelser.

Det blir også fremstilt som om vi skal få så mye å si i forbindelse med et eventuelt medlemskap i EU. Vi må med i EU for å få stemmerett, heter det.

755 Også her vil jeg gjøre Landsstyret oppmerksom på de formuleringene som er nedfelt i Maastricht-avtalen Art. 157, og som er knyttet til kommisjonens medlemmer og deres arbeid. Lignende formuleringer går igjen i traktaten. Det står i klartekst at kommisjonens medlemmer skal være helt uavhengige. De skal ikke søke eller ta instruksjon fra noen regjering eller noe annet organ. Enhver

760 medlemsstat forplikter seg til å respektere denne grunnsetning og til ikke å forsøke å påvirke kommisjonens medlemmer. Det betyr altså at man bryter båndene mellom kommisjonsmedlem og den enkelte nasjonalstat. Og det er ikke overraskende, fordi det er et gjennomgående trekk ved EUs organisering at man ønsker at nasjonalstatenes betydning skal tones kraftig ned. Det kommer

765 også til uttrykk ved at parlamentet - som jo i hovedsak bare har rådgivende betydning, men som tross alt har direkte valgte medlemmer fra det enkelte land - er organisert etter partigrupper og ikke etter land.

770 Når det gjelder den tredje fase i utviklingen av den økonomiske og monetære union, så har de nye søkerlandene gitt sin tilslutning også til den tredje fase. Det vil si at vi har gitt vår tilslutning til utviklingen av en felles bank og en felles mynt.

775 I forbindelse med at Danmark sa nei til Maastricht-traktaten i juni 1992, ble det avholdt en ny konferanse i Edinburgh. Her kom man fram til, og la vekten på, det såkalte subsidiaritetsprinsippet. Det er et ganske ubegripelig ord. Populært er det sagt at dette betyr "så lite Brussel som mulig, og så mye Brussel som nødvendig." Og hvem som bestemmer det? Jo, det er selvfølgelig Brussel. Så
780 langt har vi sett svært lite til konkretisering av dette såkalte "nærhetsprinsippet".

Når jeg nevnte det nå, så var det for å peke på at Danmark i forbindelse med Edinburgh-avtalen faktisk fikk en fire såkalte unntak. Det var viktig da de hadde ny folkeavstemning året etter. Unntakene dreier seg om spørsmålet om felles
785 forsvar, unionsborgerskap, felles valuta og en felles sentralbank. Det betyr, at om Norge nå skulle si ja til medlemskap i EU, så har vi altså en tettere tilknytning til EU enn EU-landet Danmark, som jo har vært medlem av EF i over 20 år.

790 Når det gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, så er den en naturlig konsekvens av hele tenkningen som ligger i unionen. Det er logisk. EU vil i økende grad ha behov for en felles politikk i forhold til tredjeland. De får felles interesser å forsvare, og da blir det også behov for en felles forsvarspolitik og, som det heter, på sikt et felles forsvar.

795 Nå er det blitt framstilt som om Vestunionen og forsvarssamarbeidet skulle være en nødvendighet for Norge som NATO-land for å sikre vår sikkerhet. Etter å ha vært med utenrikskomitéen i USA, kan jeg melde, og det er ikke overraskende, at NATOs sikkerhetsgaranti selvfølgelig står ved lag. Vi er et
800 NATO-land, og den NATO-solidariteten som innebærer "én for alle og alle for én", den gjelder fortsatt. NATO og sikkerhetsgarantien er viktig. Men enda viktigere er det at vi nå ikke faller i den grøfta at vi bygger opp en ny blokk når vi har mulighet til å skape alleuropeiske strukturer for stabilitet og for en fredelig utvikling i Europa.

805 I forbindelse med den nye situasjonen i vår verdensdel, er det opplagt at trusselbildet er dramatisk endret. Situasjonen er ustabil, både fordi man har en

810 vanskelig situasjon for vanlige folk i de tidligere østblokklandene, og fordi man
ser at lederskapet og demokratiet er skjørt. De økonomiske reformene går
langsomt, og er kanskje tildels forfeilet, med utvikling av kriminalitet og
mafialignende situasjoner. Det er derfor svært viktig å kunne bygge ut ordninger
som omfatter flere enn de vesteuropeiske landene. NATO har jo derfor tatt
815 initiativet til det nordatlantiske samarbeidsrådet (NACC), hvor de tidligere
Warszawa-paktlandene er med. I tillegg har man nå utviklet et nytt konsept som
heter Partnerskap for Fred, og hvor alle europeiske land som ønsker det kan
være med. Sammen med KSSE og Europarådet vil dette bidra til å skape
alleuropeiske strukturer og bidra til stabilitet og fredelig utvikling i hele Europa
uten at man bygger opp en ny sterk blokk.

820 Når det gjelder den tredje søylen i Maastricht-traktaten, nemlig dette som går på
politisamarbeid og asyl- og innvandringspolitikken, så er også dét en logisk følge
av det andre. Når man fjerner landegrensen, og man skaper et indre marked med
fri flyt, så må man også ha et felles politi og felles politikk i asyl- og
825 innvandringspolitikken. Dette innebærer at en asylsøker som er avvist i ett land,
er avvist i alle land. Jeg er skeptisk til en slik linje. Vi har nå en konkret
situasjonen med krigsflyktninger fra vår egen verdensdel. Så opplever vi altså at
når folk vil flykte fra krig, forfølgelse og forferdelse i vår egen verdensdel, da
stenger vi landegrensene, det ene landet etter det andre.

830 Og så er det altså vi, nei-partiene, som ikke ønsker en slik linje. Tvert imot, vi vil
vise generøsitet i forhold til krigsflyktningene. Og det er de samme partier som
stiller opp for å sikre økt bistand til den tredje verden. Og det er SV, KrF og Sp
som har fremmet forslag om å importere mer fra u-landene på bekostning av de
835 rike vestlige landene. Dette ble avvist ut fra hensynet til EØS. Og så er det altså
vi som blir beskyldt for nasjonalisme, egoisme og isolasjonisme. Ja, det er jeg
som blir sett på som en Robinson Crusoe som lever isolert på en øde øy. Og
ikke av noen "hvem-som-helst" heller, men av den svenske statsministeren, som
sammen med den sosialdemokratiske regjering i Norge og Thorbjørn Jagland,
840 kjører i tospann for å få oss raskest mulig inn i EU-systemet og
markedsliberalismen der.

Vi går nå inn i en ny fase. Etter at forhandlingsresultatet høyst sannsynlig blir
ferdig neste uke, så er kampen i gang for fullt. Da vet vi fullt ut hva vi har å
845 forholde oss til; Unionstraktaten fra Maastricht og et dårlig
forhandlingsresultat. Jeg ser fram til å ta fatt på denne kampen.

Vi må i videre arbeid og kamp sikre vårt saklige nivå. Vi har så gode argumenter
850 at vi ikke behøver å henfalle til lettvint og slagordpreget debatt. Vi skal, og må,
sikre at vi er best når det gjelder kunnskap og informasjon. Det krever hardt og
møysommelig arbeid. Nei-sidens store styrke er det brede folkelige
engasjementet mot unionen. Selv om ja-siden ikke må undervurderes, fordi det
er mektige krefter, så vil de ikke kunne måle seg i styrke og engasjement med den
855 vanlige mann og kvinne på grasrotnivå. Men denne seieren må ikke tas på
forskudd. Det er viktig at vi legger opp en klar strategi for hvordan vi kan bidra i
kampen for nasjonal selvstendighet.

Senterpartiets sentralstyre drøfta i går den videre strategi. Vi er blitt enige om at
860 vi skal ha et ekstraordinært sentralstyremøte rett etter påske for å vedta en
aksjonsplan. Vi forventer innspill fra dere. Vi regner da med å nedsette et
strategiutvalg fra partiets side, slik at vi kan få kraftig og effektiv organisering av
arbeidet fram mot folkeavstemminga. Vi har også kunnet sette av en del midler
til EU-kampen fram mot folkeavstemmingen, vel 2,5 millioner kroner. Vi
865 regner også med at Stortinget vil bevilge ekstramidler til de politiske partiene i
dette arbeidet. Og vi vil bruke pengene godt og være oss bevisst at folket i valg i
fjor høst ga oss en økt mulighet, fordi de ønsket at vi skulle ha en sterkere
innflytelse. Nå skal vi vise oss tilliten verdig. Tidspunkt for rådgivende
folkeavstemning er diskutert. Jeg vil understreke Stortingets vedtak om felles
870 dato i de tre nordligste land. Men det går neppe. Uansett må vi få tid og
mulighet til å informere og debattere hele unionsavtalen. Det vil kreve noe tid.
Men vi er beredt!

Det vil også være viktig for oss å få fram det som er vårt alternativ til EU-
875 samfunnet. Det er nedfelt i vårt program og baserer seg på vår politikk for å
sikre sysselsetting, miljø, en rettferdig fordeling og internasjonal solidaritet. Det
er en videreføring av den status Norge har som selvstendig nasjon, og en
videreføring av den høye profilen vi har i det internasjonale samfunnet. Vårt syn
er at de utfordringer vi står overfor når det gjelder sysselsetting, når det gjelder
880 fordeling, når det gjelder forhold i den tredje verden, fattigdomsproblemene og
ressursforvaltningen, ja, så er ikke EU og oppbyggingen av en ny blokk i den
rike delen av Europa, løsningen. Vi må finne andre løsninger i samarbeid med
andre land, og vi kan ikke la vår stemme bli taus fordi den blir en del av EUs
stemme f.eks. i FN-systemet.

885

Kjære landsstyremøte. Vi går nå inn i en ny fase i EU-kampen. Det er stort alvor som preger situasjonen. Utfallet vil få avgjørende betydning for vårt lands framtid som selvstendig nasjon. Det vil stille store krav til oss. Vi må stå på, stå sammen, være romslige i forhold til hverandre, bygge brede allianser og vise storsinn. Slik kan vi greie å vinne kampen nå, sånn som vi vant den i 1972. La oss gjøre det sammen.

Takk for oppmerksomheten.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/forhandlingene-om-eu-medlemsskap>